

BRANKA Arboreta Baexem DOKOŘÁN

Život v penzi může mít různé podoby – od úplného odpočinku, přes radostnou péči o vnoučata až po aktivní život plný cestování a pohybu. Různých příběhů znám hodně, ale aby si někdo ,na stará kolena' pořídil s velkými plány ,zahrádku' o rozloze téměř dvou hektarů, jsem nezažil do chvíle, než jsem se poznal se dvěma nadšenci, kteří takto učinili.

TEXT A FOTO PAVEL CHLOUBA

Pinus heldreichii 'Thessaloniky'

Jsou původem ze Slovenska, profesí oba krajinní architekti. Eva a Ivan se vydali na nesnadnou cestu – změnit bývalou produkční zahradu vyhlášeného školkaře zaměřeného zejména na množení vzácných jehličnanů na veřejný prostor pro každého, koho kdy v životě napadl neléčitelný bacil zahradničení. Aby to nebylo až tak jednoduché, toto magické místo najdete na mapě Evropy v Nizozemsku, v provincii Limburg.

Království jehličnanů

Tato historická provincie se nachází v její jižní části Nizozemska, vklíněná mezi Německo a Belgie. Je to ,nejhoratější' část státu, s nejvyšším bodem 322 m nad hladinou moře. Je atraktivní turistickou oblastí i pro samotné Nizozemce, často ji ale navštěvují i hosté z blízkého zahraničí. Cílem naší návštěvy byla vesnice Baexem, kde žijí necelé tři tisícovky obyvatel. Vyrůstal zde a po absolvování zahradnické školy i pracoval a hospodařil pan Wiel Linssen. Jeho srdeční záležitosti byly – a vlastně ještě stále jsou – jehličnany, zejména zakrslé druhy a čarovníky. Celý život je shromažďoval a naučil se je brilantně chápat a rozumět jim. I díky těmto schopnostem přidal další – zvládl techniku množení jednotlivých druhů a variet. Znamenalo to, že jim nejenom dovedl vytvořit podmínky pro život, ale uměl

Sbírka jehličnanů, tzv. pinetum

Sciadopitys verticillata 'Wiels Beauty'

je i pěstovat ve velkém. Jeho výpěstky byly žádané všude, kde žili stejní nadšenci jako on. Za svůj život shromáždil na své zahradě obrovskou sbírku, která se stala matečnicí pro jeho školkařskou práci. Když dospěl do důchodového věku, rozhodl se svoji zahradu prodat. Koupil ji pan Ivan ze Slovenska, ale nebylo to jen tak. K platbě přidal příslib, že bude v jeho díle pokračovat...

S ním a s paní Evou jsme se poznali přes internet a virtuální známost se nám zcela přirozeně změnila na opravdové přátelství. Za nedlouhou dobu, co se známe, jsme je v Nizozemsku navštívili už několikrát. Jejich sen

změnit zahradu, ve které kdysi rostliny rostly převážně v řádcích, na prostor plný krásných zákoutí, mi prostě imponoval. Pokračovat v odkazu školkaře, který první rostliny sázel na místo už v šedesátých letech minulého století, není ale jen tak. Od roku 2019, kdy oba partneři zahradu převzali, zde došlo k obrovským změnám.

Z okrasné školky parková úprava

Obrovská sbírka druhů, včetně těch nejvzácnějších, ještě nemusí být zárukou estetického zážitku. Součástí zahrady z časů bývalého majitele je

tzv. **pinetum** (sbírka jehličnanů), kde byly už poměrně dávno vysazeny různé druhy jehličnanů. Uspořádání pineta dbá nejenom na potřeby rostlin, ale i na pocity lidí. Tak, aby procházka mezi stromy přinášela opravdovou radost z krásy, ale i možnost studia jednotlivých druhů a odrůd.

Další části zahrady v minulosti plnily ryze praktické poslání. Jehličnany byly v mnoha případech vysazované tak, aby pozemek rozzdělovaly na jednotlivé části, případně aby po jeho obvodu odclonily sousední pozemek. Hlavní poslání však bylo jasné – převážná většina konifer sloužila pro odebírání řízků či roubů pro potřeby komerčního množení. Ivan s Evou vnímají tento prostor jinak – cítí jeho obrovský potenciál a možnosti propojení všech možných elementů v jeden celek. Ví dobře, že smysl sbírky lze spojit s aspektem estetiky, přičemž myslí i na podporu všech ekologických benefitů, které jehličnany nabízejí. A není jich málo – například spoluvytváří prostředí pro trvalý život řady živočichů. Pro ptactvo jsou šťastným místem pro krátkodobý úkryt, hnízdění i trvalý život. Žije jich tu, nebo se na přechodnou dobu objevuje, několik desítek druhů.

Měnit sny a plány ve skutečnost znamená podstoupit obrovské úsilí spojené s kreativitou, znalostmi, odvahou, fyzickou prací i promyšleným finan-

Abies procera 'Glauca Prostrata'

Pohled na rozsáhlou sbírku jehličnanů

Thuja plicata 'Golden Whipcord'

Mrazivé ráno v arboretu

Pinus heldreichii 'Schmidtii'

cování. Oba partneři v důchodovém věku dobře ví, co to obnáší. Plány na papíře jsou začátkem všeho, na ně ale navazují hodiny a hodiny tvrdé práce – často nevděčné, či riskantní. Některé dřeviny byly s velkou mírou rizika přesazené, jiné musely být odstraněny navždy. Toto je těžký úděl sadovníka, ale práce s pilou je často stejně důležitá, jako práce s rýčem. Pro prosperitu jedné rostliny občas musí ustoupit jiná. Nový vzduch a slunce, které se díky těmto zásahům dostanou k rostlinám, které zůstanou, zcela změní jejich život

k lepšímu. Eva se svým partákem vybudovali na pozemku i zcela nové jezero, které kromě estetických dopadů zásadně mění mikroklimatické i ekologické poměry tohoto místa. Na ploše téměř dvou hektarů roste kolem patnácti set druhů a odrůd jehličnatých dřevin, které sice tvoří kostru nově vznikající parkové úpravy, ale nemůžou zde zůstat osamocené. Postupně k nim přibývají listnaté keře i stromy, trvalky i vřesovcovité dřeviny s různými barevnými efekty.

Mimořádné sbírky a rostliny jiné než z katalogů

Přirozeným posláním botanických zahrad a arboret je zaměření na určité skupiny rostlin. S tím přímo souvisí vaše snahy tyto rostliny schraňovat a udržívat je ve specializovaných sbírkách. Ani v tomto ohledu Arboretum Baexem nezůstává pozadu. Nadšenci z řad amatérů i zahradnických profesionálů mají při návštěvě arboreta možnost vidět a srovnávat mimo jiného odrůdy dřevin rodu **jinan** (*Ginkgo*), **sekvoj** (*Sequoia*), **tis** (*Taxus*), **borovice** (*Pinus*)

nebo **pajehličník** (*Sciadopitys*). Ty jsou zde vysazeny ve výjimečně bohatém sortimentu. Vedení specializovaných sbírek není žádná pošetilost, je spojeno s pečlivým pozorováním jednotlivých variet. Jeho výsledkem je výběr nejvhodnějších odrůd vhodných pro použití ve veřejné zeleni i soukromých zahradách. Například v případě sekvojí – *Sequoia sempervirens*, má toto rozšířené pozorování i velmi praktický záměr. Zdá se totiž, že některé ze selekcí, které mají odborníci v baexemském arboretu k dispozici, by snad mohly být vhodné i pro klimatické podmínky některých částí Česka i Slovenska. V období klimatické změny by bylo dobrou zprávou, pokud by se sortiment dřevin vhodných pro naše zahrady a parky rozšířil o další rod, který je schopný prosperovat i u nás. Při konfrontaci dřevin rostoucích v Arboretu Baexem s působivými obrázky z některých zahradnických katalogů si musí pečlivý pozorovatel uvědomit jednu zásadní okolnost. Častokrát se stane, že fotky z komerč-

Berberis darwinii

ních nabídek, ale i knih, nemusí vždy souhlasit se vzhledem, který můžete vnímat ve zdejších výsadbách. Na svědomí to má rozhodnutí obou nových hospodářů, nechat rostliny pokud možno růst svým přirozeným způsobem. V katalogích se často objevují

působivé fotografie matečných rostlin ze soukromých sbírek, ze kterých se pro další množení pravidelně odebírají řízky i rouby ve velkých množstvích. Tímto rostliny chtě nechtě dostávají do vínku trochu jiný vzhled, než je pro ně přirozené. ►

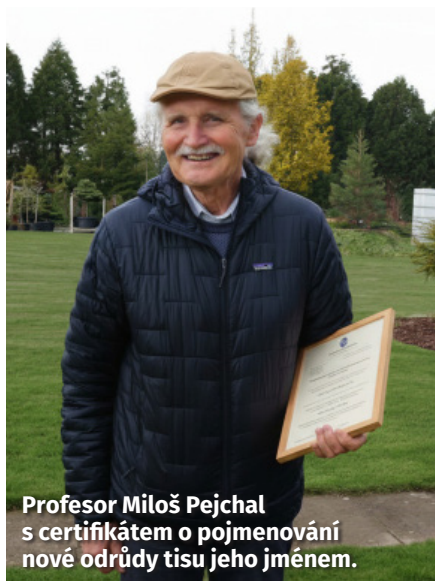
Taxus baccata 'Pejchal'

↓ INZERCE ↓

1/4

Tis 'Pejchal' a živý odkaz Wiela Linssena

Bývalý majitel zahrady Wiel Linssen měl – a vlastně stále má – zvláštní talent všimnout si různých odchylek, které se ve sbírkách občas objevují. Při shromáždění většího množství odrůd od jednoho druhu na poměrně malé ploše, dochází přirozeně k řadě náhodných křížení. Ze semen, které zde vyklíčí, se díky tomu mohou zjevit zcela nové formy dřevin s pozměněnými vlastnostmi. Také se někdy může přihodit, že se na větvičce objeví mutace, která se dále vyvíjí jinak, než bylo pro danou odrůdu typické. K těmto mutacím samozřejmě může docházet kdekoliv, ale v zahradách školkařů je velká naděje, že budou nejenom objeveny, ale i namnoženy pro případné uvedení na trh jako nová odrůda. Takových případů má Arboretum Baexem k dispozici hned několik. Jeden z pajehličníků místní sbírky objevil právě Wiel Linssen, který je po něm pojmenován jako *Sciadopitys verticillata* 'Wiels Beauty'. Existence této odrůdy je výbornou zprávou zejména pro majitele malých zahrádek, neboť na rozdíl od původního druhu zůstává mimořádně zakrslý a kompaktní po celý život. Školkař zavedl nových odrůd více, ale jednu z nich vnímám jako velmi raritní. Objevila se

Profesor Miloš Pejchal s certifikátem o pojmenování nové odrůdy tisu jeho jménem.

Pinus nigra 'H.B. Uelzen'

jako náhodná mutace na zeravu, který je už sám o sobě velmi neobvyklý. Jedná se o odrůdu zeravu obrovského – *Thuja plicata* (původní druh v přírodě dosahuje výšku přes 50m). V jedné americké školce se od tohoto druhu objevil náhodný semenáč, jehož větvičky na pohled spíše připomínají hustou kompaktní travu. Tato odrůda ještě v Americe dostala kultivarové jméno 'Whipcord'. Pan Linssen ji získal do své sbírky – a u něho ve školce se na ní objevila další náhodná změna. Ze zelené větvičky připomínající spíše zelený provázek než kousek jehličnanu, začal vyrůstat titěrný výhon zlatě žluté barvy. Pozorný školkař si ji všiml, a přerouboval a namnožil první kusy. Také ji pojmenoval – a dal ji nový název – 'Golden Whipcord'. V roce 2022 tato odrůda vstoupila na trh a podmanila si srdce nejednoho milovníka jehličnanů. Další z příběhů rostlin zase velmi úzce souvisí i s naším – českým zahradnictvím. V Arboretu Baexem se také objevil neobvyklý semenáček tisu, který se vyznačuje extrémně úzkým vzrůstem a zajímavou barevností. Po mnoha letech pozorování dostal tento dosud bezejmenný tis své nové odrůdové jméno. V březnu letošního roku byl oficiálně pojmenován po významném českém dendrologovi, panu profesorovi Miloši

Pejchalovi, který svým přístupem k výuce poznamenal celé generace studentů zahradnických oborů Zahradnické fakulty Mendlovy Univerzity v Lednici. Pan profesor Pejchal byl k této slavnostní události přizván, aby mohl být osobně při tom, jak jeden náhodný semenáček dostal jeho jméno. Už se moc těším, až jednou v některém zahradním centru uvidím v nabídce mladé, štíhlé tisy se jmenovkou *Taxus baccata* 'Pejchal'. Minimálně jeden si koupím, místo na něj v zahradě mám. ■

PAVEL CHLOUBA se pro dráhu zahradníka rozhodnul již ve 12 letech. Absolvoval střední i vysokou zahradnickou školu, zahradám se s láskou věnuje téměř celý život. Je autorem několika zahradnických knih a mnoha inspirativních videí. Více na pavelchlouba.cz. Více na pavelchlouba.cz a herohero.co/pavelchlouba

Soukromé Arboretum Baexem se z bývalé školky postupně transformuje na zahradu částečně určenou i pro veřejnost. Zpočátku bude ve zkušebním režimu pro zájemce o zahradničení a botanickou vědu otevřeno v předem stanovených víkendových termínech, případně individuálně po předchozí osobní domluvě. Důležité informace o arboretu najdete na arboretumbaexem.com